

Siyasal Etki Değerlendirme Analizlerinde Göçün Yeri Ve Boyutu: Türkiye İncelemesi

Prof.Dr. Yakup BULUT¹

Mustafa Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
ybulut@mku.edu.tr

Yrd.Doç.Dr. Soner AKIN²

Mustafa Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
sakin77@gmail.com

ÖZ:

Göç politikaları ve bunların etkilerinin analiz edilmesi, değerlendirmesi gereken en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Özellikle Suriyeli göçmenlerin ve sığınmacıların durumu dikkate alındığında, oluşturulan göç yönetimi ve buna ilişkin politikaların etkinlik düzeyinin ölçülmesi için metodolojik yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Etki değerlendirme analizleri, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesi ve var ise olumsuz etkilerin önlenmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesinde kullanılan bir yönetim metodudur. Risk düzeyinin asgari düzeye çekilmesi için, yapılması gereken çalışmaların olup olmadığını tayin etmede kullanılan başlıca kamu politikası planlama metotlarından da biridir. Seçilen yerleri ve teknoloji alternatiflerini belirlemek ve değerlendirmek; projelerin uygulanmasını izlemek ve kontrol etmek amaçlı etütlerde de etki değerlendirme yöntemlerine başvurulabilmektedir. Planlanan projenin veya politika adımının ilk olarak çevresel görünümü, faktör temelli etki değerlendirmesi için tespit edilmesi gereken ilk konudur. Ülkemizde etki değerlendirme prosedürü bireysel başvuruyla başlayan ve ilgili makamın verdiği kararlarla biten süreci ifade etmektedir. Bu etki değerlendirmesi, kamu sektörü için de önemli bir alternatif haline getirilebilir. Özellikle “Siyasal Etki Değerlendirmeleri” ve ilgili analizler, kamu politikasının

¹Mustafa Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ybulut@mku.edu.tr

²Mustafa Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, sakin77@gmail.com

ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin değerlendirilmesinde önemli olabilir ki, bu bağlamda halkın çoğunluğu tarafından yasal olarak uygulanan resmi prosedürlerin takibi de ortaya konabilir. Bu analizler, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Avrupa Komisyonu ve Amerika Birleşik Devletleri gibi kimi ulus ve ulus üstü yapılanmalarında, kendi uygulamalarına ilişkin görülen politika oluşturma sürecine dahil edilen bir yaklaşım haline gelmiştir. Etki gören düzey bağlamında değerlendirildiğinde; önemli siyasal etki değerlendirme türlerinden bahsedilebilir. Küresel düzey, politik düzey, stratejik düzey ve proje düzeyi bunlardan bazılarıdır. Bu çalışmada da göçün yeri ve boyutu ile ilgili “Siyasal Etki Değerlendirmesi” yapılmaktadır. Göç gibi sosyal etki sahibi olaylara ve diğer sosyal etki değerlendirmelere siyasal etki değerlendirme analizi açısından bakılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de siyasal etki değerlendirme mekanizması ve uluslararası uygulamalar, göçün kapsamına göre incelenecek ve siyasal etki analizinin göçün etki düzeyi için en uygun model olup olmadığı ve özellikle Türkiye için hukuki prosedür ve diğer değerlendirme prosedürünün geliştirilmesi için öneriler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Etki Değerlendirmesi Yöntemi, Etki analizlerinde göç, Sosyal Etki Analizi, Göçmen.

The Place and Dimension Of Immigration In Political Impact Analysis: The Case Of Turkey

ABSTRACT

The analysis of migration policies and their effects has become one of the most important issues to be assessed. Especially the situation of Syrian immigrants and asylum seekers should be taken into consideration. There is a need for methodological approaches to measure the level of efficacy of policies and migration management. Impact assessment analyzes are used to determine the positive and negative effects of the projects planned to be realized. Is a management method used to determine the precautions to be taken to prevent adverse effects. It is necessary for the level of risk to be minimized. Is also one of the main public policy planning methods used to determine if there are any work to be done. It is important to identify selected locations and technology alternatives. Evaluating them is effective in surveys aimed at monitoring and controlling the implementation of the projects. Impact assessment methods can be applied in almost every case. It is used primarily for the environmental view of the planned

project or policy step. The first thing that should be determined for the factor-based impact assessment. The impact assessment procedure in our country refers to the process starting with individual application and ending with the decision of the relevant authority. The process of availability is focused. However, this type of impact assessment can also be an important alternative for the public sector. The opposite, the "Political Impact Assessments" and related analyzes may be important in assessing the economic, social and environmental impacts of public policy. The result is focused. In this context, a follow-up of official procedures legally applied by the majority of the population. These analyzes are supported by the Organization for Economic Co-operation and Development, the European Commission and the United States of America. Has become an approach incorporated into the policy-making process for its own applications. It can be evaluated in terms of level of influence. Today there can be mentioned important types of political impact assessment. Global level, political level, strategic level and project level are some of them. In this study, "Political Impact Assessment" is made about the place and size of migration. Social impacts such as migration and other social impact assessments are examined in terms of political impact assessment analysis. In this context, the mechanism of political impact assessment in Turkey and international practices can be considered. Examination can be made according to the scope of migration. It can be considered whether the political impact analysis is the most appropriate model for the level of immigration impact. Suggestions can be made especially for the development of legal procedure and other evaluation procedure for Turkey.

Keywords: Political Impact Assessment Method, Migration in Impact Analysis, Social Impact Analysis, Migrant.

Giriş

Göç politikaları, sınır ötesi kontrollü veyahut kontrolsüz seyahat kanalları ile yerleşim yerlerini terk eden insanların anavatanlarından veyahut uzun süredir yerleşik oldukları ülkelerden başka bir ülkeye transit geçişinin etkilerini azami düzeyde kontrol etme ve sonuçlarını değerlendirme üzere olan politikalarlardır. Gerçekleştiren toplu göç hareketleri, temelde başka bir ülkede sosyal haklar elde etme, çalışma ve hedeflenen ülkede yerleşik kalmayı planlama amacı gütmektedir ki, insanlar tarafından seyri belirlenen bir sorunsaldır. Günümüzde göç politikaları, göç olgusu ile başa çıkan veyahut göç olgusunu yönetmeye çalışan her ülkenin kendine göre şekillendirdiği

sosyo-ekonomik ülke koşulları ile belirlenen planlama ve icraat hamleleridir. Bu yönüyle göç politikaları, herhangi bir ülkenin olağan politikalarından biri olarak kabul edilebilir. Bu açıdan göç politikaları, bir ülkenin kendi sosyo- ekonomik koşullarına göre hiç göç yapılmasına izin vermeme şeklinde olabildiği gibi, göçün serbest dolaşımına, kura ile göçmen hakları sunma, vize ile göç olgusunu yönetme gibi çeşitli şekillerde de başlatılabilir. Tüm bu süreçte, milliyetçi, hatta ırkçı veya dini önyargılar da göç politikasına bağlı olarak ortaya çıkabilir. Dolayısıyla, her ülkede kendine ait koşullarda kendi karakteristiğine göre göç politikalarının şekillenmesinden bahsediliyor olsa da, her ülke, evrensel ve insani değerler açısından da bir göç politikası takip etmelidir. Bir ülkedeki etnik ilişkiler politikası, sınır bölge siyaseti, sosyal devlet olma hedeflerinin kapsamı yine aynı koşul ve standartların ortak paydada şekillenmesine katkı sağlamaktadır. İşte bu noktada göçün öncelikle bir sosyal fenomen olarak doğru kavranması, gerek göçün gerekse göç yönetimine dair siyasal ve sosyal politikaların etki değerlendirmesine konu olması hayati önem taşır. Zira ancak siyasal etki değerlendirmesi ile her ülkenin göç olgusuna bakış açısı ve yaklaşımı şeffaflık kazanmakta ve görünür kılınmaktadır. Diğer bir ifade ile bu şeffaflığın sağlanmasıyla evrensel standart ve kalitede “göç” konulu kamu politikaları icra edilebilecektir.

Bu çalışmada, etkin ve yenilikçi bir planlama aracı olarak kabul gören, “*Siyasi Etki Analizinin*”, göç olgusunun etkilerine dair verilecek kamusal ve ekonomik tepkinin, yine toplum için planlamasında olası katkısı ve özellikle de yerel siyasette strateji inşa ve etkinlik değerlendirme yönlerinden uygulanabilirliği tartışılmaktadır. Çalışmanın temel önceliği, kamu politikaları sektöründe planlamacıların çoğu zaman planlarının bireysel bir topluluk üzerindeki etkisini göz ardı edebildiğine dikkat çekmek ve belirli bir meseleye verilen toplumsal siyasal tepkiyi belirlemede, düşülen ihmellere ışık yakmak olmuştur. Toplu göç gibi bazı sosyal fenomenler ile gelen geniş çapta olası olumsuzluklar, bir topluluğu negatif yönde etkilemektedir. Olumsuz sosyal ve ekonomik etkiler, söz konusu fenomenlerden hemen sonra gerçekleşebileceği gibi, insanlar tarafından oluşturulan bazı potansiyel siyasal tepkiler ve baskılar yüzünden de tüm planlama projesinin uygulanmasını geciktirebilmekte ve dolayısıyla devam eden bir hasar tablosu yolumaktadır. Günümüzde, siyasal etki analizi, bu potansiyel etkileri ve ardından gelen siyasal reaksiyonları, önceden önerilen çok adımlı bir metodoloji yoluyla ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Göç konusunda tartışılan siyasal etki analizi ile atılan en önemli adım, önemli bilgi tedarikçileri, planlayıcılar ve potansiyel hasar görenler ile temasa geçerek ortak sinerji

oluşturmaktır. Siyasal etki analizleri kavramın uygulanması, planlayıcı ve toplum arasındaki iletişim ve katılım süreçlerini de geliştirir. Bu tür analizler Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı, Avrupa Birliği Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı, Birleşmiş Milletler Çevre Programı gibi pek çok uluslararası örgüt ve oluşumun öncülüğünü yaptığı pratiklerde kendini göstermeye başlamıştır. Çevresel felaketleri ve çevre temalı olumsuzları değerlendirme yönlü olan öncül etki değerlendirme analizlerinin geçmişine göz atıldığında; bu tür analizlerin Amerika Birleşik Devletlerinde başlatılıp 1960'lara değin uzandığı dikkat çekmektedir. Günümüzde Avrupa Birliği, Kanada, Avustralya, Rusya ve daha birçok ülkede etki değerlendirme analizleri ülkelerin ve ulusüstü oluşumların kendi çıkarmış oldukları bir takım yasal kaynaklar ile farklı tiplerde uygulanabilir ve etkin kılınmıştır (Abelson, 2009:19)

Dünya genelinde Suriyeli göçmenlerin ve sığınmacıların durumu dikkate alındığında başvurulacak etki değerlendirme analizlerinin önemli ölçüde fayda sağlayacağı rahatlıkla söylenebilir. Hâlihazırda toplu göç akımları ile karşılaşan ülkelerde; ulusal göç yönetimi ve ilişkin planlama ile sorun çözme siyasetinin bizzat etkinlik veya faydalılık düzeyinin ölçülmesi önemli bir ihtiyaçtır. Bu alanda kamu yönetimi kesiminde de geliştirilecek metodik yaklaşımlara olan arayışlar önem kazanmaktadır. Etki değerlendirme analizleri, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesi için önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Eğer mevcut ise olumsuz etkilerin önlenmesi ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesinde kullanılan ve dünya genelinde yaygın bir yönetim metodudur. Olası politikaların ve kamu veyahut özel kesimce gerçekleştirilmesi düşünülen projelerin tatbiki ile karşılaşılacak risk düzeyinin asgari düzeye çekilmesi için başvuru bir metot ve etüt sahasını işaret etmektedir. Her şeyden önce özellikle yerel düzeyde yapılması gereken çalışmaların olup olmadığını tayin etmede kullanılan bir kamu politikası planlama metodudur. Politika tatbikinde seçilen yerleri ve farklı siyasal alternatifleri belirlemek ve değerlendirmek; seçilen siyasal alternatifin uygulanmasını izlemek ve kontrol etmek amaçlı çeşitli etütlerden meydana gelmektedir. Göç konusunda da ele alınabileceği üzere; hem sosyal fenomenin bizzat kendinden ortaya çıkan etkileşim ve doğrudan etki düzeyi hem de bu fenomenle başa çıkmaya çalışan kamu sektörü planlayıcılarının ele alış sürecinde etkileşim zeminine verdiği yön etki değerlendirme araçlarının esas konusu olmaktadır. Nihayetinde, çevre, çalışma yaşamı, sağlık, risk ve afet yönetimi gibi daha öncül pek çok alanda lakin aynı gerekçeler ile etki değerlendirme yöntemlerine başvurulmaktadır. Planlanan herhangi bir projenin veya politika adımının ilk olarak

fiziksel veya sosyal etkisi ve görünümü, siyaset yapıcılara rasyonel seçim alternatifleri oluşturacak faktör temelli etki değerlendirmeleri için de itici güç olmaktadır.

Türkiye’de etki değerlendirme prosedürü; çevresel etki değerlendirmesi, stratejik etki değerlendirme, sağlık etki değerlendirme, sosyal etki analizi, düzenleyici etki analizi, risk değerlendirme, teknoloji geliştirme bölgesi etki değerlendirmesi gibi farklı tiplerde, farklı kamu kesimi kuruluşlarınca takibi mümkün kılınarak tatbik edilmektedir. Proje bazlı girişimler söz konusu olduğunda, bireysel başvuruyla başlayan ve ilgili makamın verdiği kararlarla biten süreçtir. Özellikle çevre ile sağlık temalı etki değerlendirme sürecinde proje girişimlerinin etki düzeylerinin tespit edilip ondan sonra icazet yoluna gidilmesi bu alandaki etki değerlendirme pratiklerini genellikle özel sektörün etüdü başlatıcı kıldığı bir görünüme kavuşturmuştur. Bununla birlikte afet, iş kazaları ve göç gibi konularda söz konusu fenomenlerin ortaya çıkış şartları etkilenenler ve başa çıkacaklar için de hazırlıksızlık ortamı oluşturduğu ve herhangi bir proje başlatıcı yükümlülüğünün söz konusu olmamasından mütevellit daha çok kamu sektörünü etki değerlendirme etütüne çekmektedir. Bu sebeple rahatlıkla söylenebilir ki etki değerlendirme pratikleri kamu sektörü için de önemli bir metot haline gelmiştir. Kamu sektörünün de proje başlatıcı nosyonu hatırlanıp yalnızca politika oluşturma ve tatbik sahasıyla ilgi olmadığı bilindiğinden, geliştirilen politikalarının etkisinin karşılaşılan fenomen ile birlikte değerlendirmeye alındığı etki değerlendirme tipine bir “politikanın etki değerlendirme” etütü adını vermek yerinde olmuştur (Adelle ve Weiland, 2012:30).

Durum iyileştirme veyahut kalkınma müdahalelerinde; birbirinden farklı ve çok fazla sayıda menfaat sahibinin, yüklenicinin ve de güç ilişkileri ortaklarının varlığı birlikte hatırlandığında “siyasal etki değerlendirmesi” etüdünün gereği atılacak her siyasal adımda bizatihi karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu etüt tek bir politikanın etki değerlendirme çalışmasından da öte; fenomenin bizzat kendisinin yol açtığı siyasal düzlemdeki tüm etki düzeyinin de tatbikini içermektedir. Bu sebeple demokratikleşme, katılım, eşitlik, insan hakları, marjinalleşme ve ötekileştirme süreci, çatışmayı ve işbirliğini anlama seviyesi gibi temalara ağırlık veren bir araştırma metodolojisidir (Dutta ve Islam, 2016: 229). Bu sebeplerle kamu politikacılarını etüt tatbikçisi kılan siyasal etki değerlendirmeleri ve ilgili analizler, herhangi bir kamu politikasının ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin değerlendirilmesinde halkın çoğunluğu tarafından yasal olarak uygulanan resmi prosedürlerin takibine de ağırlık verecektir.

Türkiye’de birbirinden farklı etki analizi etütüdü uygulanmaktadır. Tüm bu etüt türleri arasında göç olgusuna ayrılan yer, kısmen birbirinden ayrı ve bağımsız bir görünüm arz etmektedir. Başka bir deyişle ne kamu politikaların geneli için tatbik edilen yerleşik bir siyasal etki değerlendirme etütüdüün varlığından ne de göç temalı bir etki değerlendirme aracının uygulanmasından bahsetmek oldukça güçtür. Bu çalışmayla, mevcut etki değerlendirme çalışmalarının birlikte değerlendirmesine gidilerek özetle hangilerinin siyasal etki değerlendirme nosyonuna yer verdiği ve de eş temalı olarak “göç” olgusunun siyasal etkilerini birlikte ele aldığına bakılmıştır. Beraberinde ülkemizde siyasal etki değerlendirmelerine neden ihtiyaç duyulduğu; “toplu göç” fenomeni ve 2011 yılından bu yana süregelen Suriyeli sığınmacılar sorunu ile birlikte ele alınarak ihtiyaç duyulan etütüdü geliştirilmesi ve yerleşik etütlerde bu sorunsalın siyasal açıdan da en doğru şekilde değerlendirilmesine yönelik boşluğun doldurulması için önerilerde bulunulmak istenmiştir. Türkiye’de etki değerlendirme mekanizması ve uluslararası uygulamalar, göçün kapsamına göre yine burada incelenmiş olup mevcut sosyal etki analizlerinin göçün etki düzeyi için en uygun model olup olmadığı tartışılmıştır. Bu ekseninde; Türkiye için hukuki prosedür ve diğer değerlendirme prosedürünün geliştirilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Etki Değerlendirme Etütleri ve Siyasal Etki Değerlendirme

Etki değerlendirme etütleri ve benzeri uygulamalar; Birleşmiş Milletler ve bağlı organları, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Avrupa Komisyonu, Kanada, Avustralya, Nepal, Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri gibi kimi ulus ve ulus üstü yapılanmaların da yasal birer zorunluluk olarak kendi uygulamalarında görülen ve politika oluşturma sürecine dahil edilen yaklaşımlardır. Herhangi bir girişimin etkisini konu alan etütlerden ibaret olan bu uygulamalar; genellikle etkiyi gören düzey bağlamında değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle herhangi bir girişimin örneğin çevreye olan etkisi, toplum sağlığına olan etkisi, ekonomik canlanmaya olan etkisi, risk oluşturma faktörü gibi hususlar etki değerlendirme etütlerinin yapılış gayesine tanınırlık kazandırmıştır. Avrupa Birliği uygulamalarında sıkça görülen “düzenleyici etki analizi” ve “sosyal etki analizi” gibi etütlerde de rastlandığı üzere; gerek özel sektör veya kamu sektörü orjinli bir girişimde olsun gerekse de devlet eliyle şekillenip yürütülen bir siyasal adımda olsun; siyasal etkiyi değerlendirmeye yönelik kuvvetli bir ihtiyaç vardır (Kirkpatrick, 2006). Bu ihtiyaç hem yönetim gereklerinin artmasından hem de doğru ve planlı bir siyasetin gerçekleştirilmesi arzusundan doğmaktadır (Radaelli ve Francesco, 2010). Siyasal etki

değerlendirme etütleri bir politikayı sürdürülebilir kılmanın da başlıca yollarından biridir. Yerleşik pratiklere ve bahsi geçen ülke pratiklerine bakıldığında günümüzde; önemli siyasal etki değerlendirme türlerinden bahsedilebilir. Bu türler Avustralya gibi ülkelerde görüldüğü üzere coğrafi ölçülerle belirlenebildiği gibi, tamamen siyasete konu olan öge yönünden tematik veyahut siyaset belirlemenin kendi yapıtaşlarından kaynaklı olarak bir ölçüde teknik olarak isimlendirilebilir (Kirkpatrick ve Parker, 2007). Buradan hareketle; küresel düzey, politik düzey, stratejik düzey ve proje düzeyi günümüzde yerleşik etki değerlendirme türlerinden bazıları olmuştur. Özetle pek çok sosyal etki sahibi olaya ve diğer sosyal etki değerlendirmesi türleri ile özel temalara uygulanır hale gelmesi; siyasal etki değerlendirmelerini tanınır hale getirmektedir.

Dünyada Bilinen Etki Değerlendirme Etütleri, Gerekçeleri ve Göç Temalı Değerlendirmelerle Avrupa Birliği Örneği

Dünya genelinde etki değerlendirme pratiklerine bakıldığında esasen siyaset yapıcıları ve diğer politikacıları potansiyel ekonomik, sosyal ve çevresel etkiler konusunda bilgilendirmenin temel amaç olarak güdüldüğü göze çarpmaktadır. Hangi alanda olursa olsun sürdürülebilir politikalara ve "daha iyi düzenlemeye" olacak katkıların açıklık kazanması için başvurulmuş yegane yollardan biri siyasal etki analizleridir. Kamu yönetiminde şeffaflığın geliştirilmesi ve tek taraflı lobiciliğinin siyaseten popülerlik kazanmaması için dünyada sıklıkla siyasal etki analizlerine başvurulduğu görülmektedir. Başka bir deyişle siyasal etki analizleri etik ve herkesi kapsayan bir siyaset ortamının oluşturulması için de vazgeçilmez olabilir.

Siyasal etki analizleri kanalıyla bir dizi birbirinden farklı düşünceyi yansıtmak ve böylece gerek tematik gerekse kapsamlı kamu politikalarının meşruiyetini artırmak mümkün hale gelebilmektedir. Bilinçlenme düzeyinin düşük olduğu tematik politika başlıklarında halkın katılımını arttırmak için yararlı bir araç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Herhangi bir kamu politikasının önceden tarif edilmeye çalışılan politika göstergeleri yoluyla hedeflerine ve önceliklerine nasıl ulaşılmasına yardımcı olduğunun açıklanması aslında bu etütlerin var oluş amacını tarif etmektedir. Siyasal etki analizlerinin kamu kurumları kanalıyla düzenli olarak yapıldığı ülkelerde; politikaların gelişimini sürekli gözden geçirmeye katkıda bulunduğu apaçıktır. Nitekim politikaların gözden geçirilmesini sağlayan çeşitli gerekçeleri ve hatta nedensellikleri tanımlamak, daha iyi politika üretme sürecine de hizmet etmektedir.

Amerika Birleşik devletlerinde 1969 yılı yasal düzenlemesiyle ilk olarak örneklenen çevresel etki değerlendirme pratikleri, buna mukabil İngiliz Devletler Topluluğu üyesi ülkelerde de adapte edilmiştir (Glasson vd, 2013). Örneğin 1974 yılında Avustralya’da başlayan ilk etki değerlendirme pratikleri önce başkent bölge yönetimi daha sonra Yeni Güney Galler, Kuzey Bölgesi, Queensland, Güney Avustralya, Tazmania, Viktorya ve Batı Avustralya bölge yönetimlerinde yasal yaptırımlar ile zorunlu hale getirilmiştir (Gilpin, 1995). Böylece etki değerlendirme uygulamalarının ilk örneklerinin yerel yönetimler düzeyinde gerçekleştirildiği iddia edilebilir. Dünya genelinde hangi öncül ülkelerin veya siyasal oluşumların; çıkartılan yasal düzenlemeler ışında siyasal etki değerlendirmelerine hangi yıllarda geçiş yaptığı aşağıda yer alan tablo yardımıyla görülebilir.

Ülke Adı	Etki Analizi Pratiklerinin Başlatıldığı Yıl
ABD	1969
Çin	2004
Avustralya	1974
Kanada	1995
Avrupa Birliği	1985
Malezya	1974
Hindistan	1986
Rusya	2000
Türkiye	1983

Tablo 1. Dünyada bazı ülkelerin etki değerlendirme pratiklerini zorunlu kılmaya başladığı yıllar
(Petss, 2009)

Yukarıda yer alan ülkelerin genelinde ilk etki değerlendirme çalışmaları daha çok “çevresel etki” değerlendirme ekseninde zorunlu kılınmıştır. Söz konusu etki değerlendirme çalışmaları kamu sektörü politika planlayıcılarını daha çok “uygulatan” konumuna yerleştirmiştir. Bu ülkelerde gerçekleştirilen çevresel etki değerlendirme pratikleri kamuyu çevre politikalarında olası çevresel etki senaryolarına göre hareket etmeye sevk etmekten ziyade; bizzat kamu kaynaklı çevre politikalarının uygulanılma sahasına; özel sektör ve diğer bazı proje uygulayıcılarını çekmeyi amaçlamaktadır. Öte yandan sosyal etki analizleri ile düzenleyici etki analizleri gibi bazı mukabil uygulamalarda da görüleceği üzere, bizzat kamunun kendi geliştirdiği politikaların analizini tayin etme süreci de etki değerlendirme pratiklerine çok geçmeden dahil edilmeye başlanacaktır.

1970'ler ile birlikte Amerikan Ulusal Çevresel Politika Yasası tekabülünde sosyal etki değerlendirme pratikleri ABD orjinli olarak dünyaya yayılmaya başlamıştır (Abelson, 2009:58). OECD yani Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı pratikleri ile başlatılan düzenleyici etki analizleri ise yine 1974 yılından günümüze üye olan çoğu ülkede icra edilmektedir. Düzenleyici Etki Analizleri; önerilen ve mevcut düzenlemelerin ve düzenleyici olmayan alternatiflerin birlikte değerlendirmeye alınarak politika geliştirme, uygulama ve sonuç alma konusunda ülkelere yön vermektedir. Çeşitli politikaların olumlu ve olumsuz etkilerini eleştirel olarak değerlendirmeye yönelik sistematik bir yaklaşım olarak kabul gören düzenleyici etki analizleri de çok önemli birer çözüm arama mekanizmalarından biri görünümündedir.

Etki değerlendirme pratiklerinde ABD ve İngiliz Devletler Topluluğuna nazaran daha geç bir tarihte sürece dahil olan Avrupa Birliği bu sahadaki pratikleri çeşitli tematik siyasal sahalarda çeşitlendirmiş ve kendi politika belirleme sürecinin çok önemli bir parçası haline getirmiştir (Abelson, 2009: 150). İngiliz hükümeti Devon, Cornwall ve Scilly Adaları için Politika ve Eşitlik Etki Değerlendirmesi genelgesi ile bürokrasiyi azaltma, bilgi özgürlüğü, bilgi koruma, kolluk bilgi yönetimi, sağlık ve çevre yönetimi, eşitlik ve insan hakları muhafazası ve eşitlik etki değerlendirmesi gibi toplam yedi başlıkta gerçekleştirilecek bir etüde 2014 yılında imza atmıştır (DCPA.police.uk[web], 2010)Kanada'ya göz atıldığında ise; mevcut etki değerlendirme tiplerinin genelde dört başlıkta olduğu görülmekte bu tiplerin ise Türkiye'deki yaygın tipler ile benzer şekilde sağlık etki, çevre etki, stratejik çevre etki ve risk değerlendirme başlıklarında olduğu gözlemlenebilir (NCCHPP.ca[web],2010). Özellikle 2003 senesinden günümüze değin Avrupa Birliği siyaset arenasında Avrupa Komisyonu aracılığıyla pek çok başlıkta Etki Değerlendirme raporlarının hazırlatıldıktan sonra yasa gücünde direktif önerisinde bulunulmaya başlandığı görülmektedir. Avrupa Birliğinin bu öncül tavrı ile siyasal etki değerlendirme pratikleri çevresel etki değerlendirme tek tipliliğinden kurtulma eğilimine kavuşmuştur (Vedung, 2017). 2006 yılında Komisyona bağlı ve bu süreci yönetecek bir etki değerlendirme kurulunun (Impact Assesment Board) kurulması bu uğurda atılan en önemli adımlardan biri olmuştur.2015 yılında kurulan Düzenleyici Denetim Kurulu ile AB düzeyinde geçmiş döneme ait politikalar ve etki değerlendirmelerine dair geniş çaplı analizler yapılabilir hale gelmiştir. Bu kurulda da 3 adet Komisyon üyesi 3 adet dışardan uzman üye yer almaktadır. Günümüzde hangi başlıklarda siyasal etki değerlendirmelerinin yapıldığı aşağıdaki tablo aracılığı ile AB pratikleri içinde özetlenebilir.

Etki Değerlendirmesi Teması

İklim Değişikliği ile Mücadele
İletişim Ağları, İçeriği ve Teknolojisi
Rekabet
Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma
İstihdam, Sosyal İlişkiler ve Dahil Olma
Enerji
Çevre
Eurostat (AB Kamusal İstatistiği)
Finansal İstikrar, Finansal Hizmetler ve Sermaye
Piyasası Birliği
İç Pazar, Sanayi, Girişimcilik ve KOBİ'ler
Sağlık ve Gıda Güvenliği
Göç ve İçişleri
Adalet İşleri ve Tüketiciler
Deniz İşleri ve Balıkçılık
Hareketlilik ve Taşımacılık
Araştırma, İnovasyon ve Bilim
Dış Politika Araçları için Hizmetler
Vergilendirme ve Gümrük Birliği
Ticaret

Tablo2. Günümüzde hangi başlıklarda AB'de Siyasal Etki Değerlendirmelerinin Tatbik Edildiği(EC.europa.eu[web],2017)

Yukarıda da dikkatleri çekeceği üzere Göç ve İçişleri temalı siyasal etki değerlendirme analizleri 2016 yılı itibariyle tatbik edilmeye başlanmıştır. SWD(2016)261 ve SWD(2016)259 numaralı göç ve içişleri temalı etki değerlendirme raporlarına münhasıran AB Komisyonu COM2016-491 kodlu ve AB genelinde havacılık sahası ve güvenliği için tarama ekipmanları üzerine birlik belgelendirme sisteminin kurulması odaklı bir düzenleme kurulu tüzük önerisinde bulunulmuştur. SWD(2016)193 ve SWD(2016)194 numaralı yine göç ve içişleri temalı raporlar ise, Komisyonun COM2016-378 kodlu bir direktif önerisine ön ayak olmuştur. Söz konusu direktif yüksek vasıflı istihdam için üçüncü ülke vatandaşlarının giriş ve ikamet koşulları hakkında şekillenmiştir. SWD(2016)115 ve SWD(2016)116 numaralı analiz raporları ise AB'nin

2016/399 numaralı Tüzüğünün revize edilmesine yönelik COM2016-196 kodlu bir teklifin yine Konsey tarafından gündeme getirilmesine sebebiyet vermiştir. Söz konusu revize edilecek tüzük AB'ye giriş ve çıkış sistemlerinin kullanımına dairdir. COM2016-491 kodlu teklif daha çok havacılık sahası güvenliği ve takibi için sertifikalama gayretlerinin güçlendirilmesi üzerinedir. COM2016-378 kodlu teklif ise Mavi kart uygulaması, AB'nin yaşlanan nüfusu ve de istihdam kesiminde yetenek ve eğitim düzeyinin özellikle üçüncü ülkelerden göç ve AB içinde de iç göç hareketliliği ile de iyi düzeyde sürdürülebilirliğinin sağlanması üzerinedir. COM2016-196 kodlu analiz ise daha çok sınır güvenliği, giriş çıkış sisteminin yani EES'nin iyileştirilmesi, sicil kaydı alınan seyahatçi programının (RTP)'nin yeniden düzenlenmesi gibi temalara yönelik olarak gündeme gelmiştir. Göç ve içişleri temalı etki değerlendirme etüdünde Suriyeliler orjinli toplu göç problemi görüleceği üzere konu edilmemiştir. Bununla Birlikte ticaret başlıklı etki değerlendirme temasında SWD(2016)475 kodlu etki değerlendirme raporu, bir dış danışman raporu ve de SWD(2016)476 kodlu etki değerlendirme raporu AB Komisyonu tarafından ticaret alanında COM2016-830 numaralı teklifin gündeme getirilmesini sağlamıştır(EC.europa.eu[web],2017). Bu teklif ile Türkiye ile ikili tercihli ticaret ilişkisinin kapsamının genişletilmesi ve Gümrük Birliği modernizasyonu hakkında bir Anlaşma imzalanması hakkında müzakerelerin başlatılmasına izin veren Konsey Kararı için bir Tavsiye Kararı inşa edilmek istenmiştir. Söz konusu analiz ile Türkiye'nin göç bölgesindeki konumu da dikkate alınmıştır.

Avrupa Birliğinde gerek kurumsal olarak gerekse etki değerlendirme yaklaşımında profesyonelleşme, çeşitlendirme ve 15 yılı aşkın bir süredir devam ettirilen kapsamlı gayretler sayesinde siyasal etki değerlendirme pratikleri büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Buna rağmen Suriyeliler ile karşılaşılan toplu göç problemi üzerine etki değerlendirmesi etütlerine yer vermekten kaçınılmıştır. Suriyeli göçmen sorunu ile güney coğrafyada yüzleşen Lübnan ise bir Ekonomik ve Sosyal Etki Değerlendirme sürecini başlatmakta gecikmemiş, 2013 yılında doğrudan Suriyeliler ile ilgili karmaşa ve çatışma sorununun değerlendirilmesine yönelik ilk adımı atan ülke olmuştur. Lübnan'ın Dünya Bankası destekli değerlendirme raporu 2013 yılında yayınlanmıştır. Suriye meselesine dair ekonomik ve sosyal etkinin değerlendirmeye alındığı rapor, alışılan tarzda dışardan gelen bir beklenmedik fenomenin ve olayın karşısında yerleşik sosyal düzen ve ekonomik zeminin etkilenme durumunu ortaya çıkarmaya yöneliktir. 189 sayfalık rapor, Yoksulluğu Geriletme ve Ekonomik İdare Ofisi tarafından Birleşmiş Milletlerin

Orta Doğu ve Kuzey Afrika birimi kanalıyla uzmanlarca hazırlanmıştır. İnsani gelişmişlik ve sosyale etki yönünden, Suriyeliler krizinin sağlık, eğitim, istihdam ve barınma, yoksulluk ve güvenlik tedbirleri ile sosyal uyum boyutu bu raporda çift taraflı olarak ele alınmıştır (Arapstats.undp.org[web],2017)

Türkiye için Bir Değerlendirme

Önceden de ifade edildiği üzere siyasal etki değerlendirme süreci herhangi bir politika ile oluşturulan etkileşim zemininde siyaseten katılımcılığın boyutu, demokratikleşme, hizmet sunumuna erişim düzeyi ve de insan haklarının muhafazası yönlerini ele almaktadır. Bu anlamda gerek alt başlıklarıyla kamu kaynaklı düzenleyici etki analizleri gerekse yine sosyal fenomenlerin Lübnan örneğinde olduğu gibi etki düzeyine odaklı bir sosyal etki değerlendirmesi raporu, söz konusu etütlerin temel taşları olabilir. Türkiye için bir değerlendirmeye gidildiğinde evveliyatında Suriyeliler meselesi için devlet destekli veyahut Birleşmiş Milletler ile ortaklı herhangi bir ekonomik veyahut sosyal etki analizinin geniş çapta icra edilmediği göze çarpmaktadır. Birleşmiş Milletlerin Ortadoğu ve Kuzey Afrika ofisine bağlı olarak Lübnan için gerçekleştirilen etüdün bir benzeri Birleşmiş Milletlerin Avrupa ve Orta Asya departmanının görev sahasında kalan Türkiye için gerçekleştirilmemiştir. Bunun temeli sebebi 56 ülkenin birarada bulunduğu coğrafyada Avrupa Birliğinin kendi kurumsallaşmış ve yıllar yılı tecrübe kazanarak çeşitli sahalarda türevlenmiş etki analizi değerlendirme pratikleridir. Önceden de ifade bulduğu üzere Avrupa Birliğinde, Birliğin temel yürütme organı olan Avrupa Komisyonuna bağlı olarak çalışan ve yine birliğin temel yasal metinlerinin inşası için teklifte bulunma fırsatı oluşturan etki değerlendirmesi koordinasyon kurulları vardır. 2015 yılında kurulan Düzenleyici Denetim Kurulu ile Etki Değerlendirmesi Kurulları' nın bir benzeri birlik üyesi olmayan Türkiye'de bulunmamaktadır. Bu sebeple Türkiye'nin; siyasal etki değerlendirmesi veyahut bu değerlendirme tipinin düzenleyici etki analizi ve de sosyal etki analizi gibi yapı taşlarını yürüten bir organı yoktur. Başka bir deyişle; bu sahada uzman ve siyasal sahada AB'deki gibi bizatihi etkin olmakla birlikte, kendi içinde tek elde yetkiyle donatılmış ve de özerklik kazanmış bir kurulu veyahut idari yapısı bulunmamaktadır (Ökmen ve Demir, 2015)

Türkiye'de en yaygın olarak tatbik edilen etki değerlendirme analizleri, çevresel etki değerlendirme analizi, teknoloji geliştirme bölgesi etki değerlendirmesi, sosyal etki değerlendirmesi, istihdam teşviklerinin etki analizi, sağlık etki değerlendirmesi, düzenleyici etki

analizi, dünya mirası kültür varlıkları için miras etki değerlendirmesi olarak sıralanabilir. Bu etki analizleri için birinci grup dışardan gelene etkinin etüdüne yönelik olanlar olarak tarif edilebilir. Çevresel etki değerlendirme analizi bu etüt tipleri arasında en yaygın olarak tatbik edilen etki değerlendirme analizleridir. Çevresel etki değerlendirmelerinin ülkede hangi genel çerçevede tatbik edileceği Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın gözetimindedir. Sağlık Etki Değerlendirmeleri benzer şekilde Sağlık Bakanlığınca, Dünya Mirası Kültür Varlıkları İçin Miras Etki Değerlendirmesi Kültür ve Turizm Bakanlığınca gözetilen etütlerdir. Bu etki analizi tiplerinde beklenmedik veya olağan bir gelişmenin, bir projenin veyahut girişimin oluşturduğu veya oluşturacağı etkilerin etütleri mevzu bahistir. Benzer şekilde sosyal etki analizi sosyal etkinin araştırılması için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca, İçişleri Bakanlığınca ve yine Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca tatbik edilebilmektedir.

Türkiye için bahsi geçen ve en çok rastlanan etki değerlendirme analizleri arasında ikinci grup olarak tarif edebileceğimiz bazıları ise, doğrudan bir devlet politikasının etkisinin etüdüne yöneliktir. Teknoloji geliştirme bölgesi etki analizi gibi etütler Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca tatbik edilen ve etki analizleri arasında siyasal etki analizi tarifine en uygun gelen analizlerdendir. Aynı karakteristik özellik istihdam teşviklerinin etki analizi için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın sorumluluğunda ifade edilebilir. Nitekim bu etki analizi tipinde devlet politikalarının oluşturduğu etkinin etüdü ve sonuçları tatbik edilebilmektedir. Bununla birlikte daha öncede ifade edildiği gibi etki analizlerini tek elden idare eden kurumsal bir yapının olmayışı, politikaların demokratikleşme, katılım, eşitlik, insan hakları, marjinalleşme ve ötekileştirme süreci, çatışmayı ve işbirliğini anlama seviyesi gibi düzeylerin herhangi bir politikanın icrasında analiz etmeyi güçleştirmektedir. Sayılan etki analizleri tipleri arasında özel bir yere sahip olan düzenleyici etki analizi ise, yine herhangi bir siyasetin tatbikine yönelik olarak icra edilen düzenleyici etki analizidir. Bununla birlikte herhangi bir siyasetin doğrudan ve birbirinden farklı boyutlarda etki düzeyini ölçümlemekten ziyade, uygulanacak politikanın gerçekleştirilmesinde hangi yaptırım ve düzenleyici adımların araştırılma etüdüyle ilgilidir. Siyasal etkilerle ilgili Düzenleyici etki analizi aynı diğer etki analizleri gibi Türkiye'de tematik olarak icra edilmez. Örneğin Maliye Bakanlığınca, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Türkiye Orta Doğu ve Amme İdaresi Enstitüsü, Kalkınma Bakanlığı Yüksek Planlama gibi pek çok kuruluşun başvurduğu bir etki değerlendirme tipidir. İcracı kurumun kendi seçeceği tematik

alandan icrası planlanan politikaya uygun olarak doğrudan kamu kuruluşunca veyahut dışardan özel sektörde danışmanlık yapan firmalar aracılığı ile destek alarak da icra edilebilmektedir.

Ülkemizde Çevresel Etki Değerlendirme etütlerinin en yaygın olarak tatbik edilmesinin ardında yatan neden, bu etütlere getirilen mevzuat zemini ve özel sektör projeleri için de aranan etki analizi zorunluluğudur. Çevresel Etki Değerlendirmesi ile ilgili ilk düzenleme 07/02/1993 tarihinde, en bilinen muadil değişiklikler ise 23/06/1997, 06/06/2002, 16/12/2003, 17/07/2008, 03/10/2013, 25/11/2014 ve 26/05/2017 tarihlerinde gerçekleşmiştir (Resmigazte.gov [web], 2017). Kimya, petrokimya, ilaç ve atıklar, sanayi, tarım, orman, su kültürü ve gıda, ulaşım, altyapı ve kıyı yapıları, enerji, turizm konut, madencilik gibi konularda bir projeye çevrede oluşabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde bu etki değerlendirilmesine başvurulmaktadır. Çevrede olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin de vaat edilmesi için önemli bir öngörü planı ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde çevresel etki değerlendirme etütleri herhangi bir çevre politikasının siyasal etkilerini analiz etmeye yönelik değildir. Aynı durum birinci grupta ifade ettiğimiz diğer etütler için de genelleştirilebilir. Bununla birlikte özel sektörde yer alan çeşitli mühendislik ve danışmanlık firmaları kanalıyla yaygınlık kazanan çevresel ve sosyal etki değerlendirme çalışmaları ise etki değerlendirme çalışmaları esnasında projelerin ortaya çıkaracağı sosyal etkinin de analizine yönelik olarak tatbik edilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte kısa adıyla ÇSED olarak bilinen bu etütlerin devlet eliyle tatbik edilen bir politikanın doğrudan etkilerini araştırmaktan ziyade, herhangi bir proje veya girişimin sosyal etkilerini tatbikine yönelik olduğu açıktır.

Öte yandan sayılan ikinci grupta yer alan bizatihi düzenleyici etki analizleri etki analizleri arasında siyasal nosyonda araştırmalara en yönelik olanıdır. Düzenleyici etki analizleri 2006 yılından bu yana on milyon yeni Türk lirası üzeri bütçe kalemi olan düzenlemeler için 2007 yılından bu yana zorunlu koşulmuştur. Ülkemizde düzenleyici etki analizlerinin idaresi Başbakanlıkça icra edilmektedir. Özellikle Başbakanlığa bağlı kurumlarca doğrudan tatbikine bakıldığında, kurumların öngördükleri plan ve düzenlemelerin temel nedenini açıklama gayretine yönelik olduğu görülmektedir. Düzenlemelerin olası etkilerini bir takım analitik yöntemler ile belirledikten sonra başbakanlığa mali yönlerden de izahı bu etki analizi ile mümkün ve görünür kılınmaktadır. Bununla birlikte doğrudan bir siyasetin, olası siyasal etkilerine yönelik olmaktan ziyade mali yönden etüt ve çıkarımların yapılması temel gaye olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizde özellikle göç konusunda herhangi etki analizi pratiğinin olmaması önemli bir eksiklik. Göç politikalarına dair, 2013 tarihli Göç Yönetimi ve Uyum çalıştay ile yine bir çalıştay formatında hazırlanan 2017-2021 Stratejik Planı Hazırlık Çalışmaları yalnızca bir öngörü ve planlama metni olarak böylesi bir etüt için ön adım olarak değerlendirilebilir (Goc.gov[web],2017). Ayrıca Türkiye'nin Göç Poltikalarına ilişkin hazırlanan raporlardan faydalanılabilir (İçduygu, Erder, Gençkaya, 2014). Nitekim ülkede Göç politikalarının inşasında başat aktörlerden biri olan İçişleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün bu çalıştay metinlerinde göç politikalarında katılımcılık, ötekileştirme sorunsalı gibi temalara yer veriyor olması, mevcudiyette tatbik edilen göç politikalarında bu temalarda edinilen kazanımlara yönelik analizlerine ışık yakabilecektir.

Sonuç

Siyasal etki analizlerinin ülkemizde de geliştirilmesi ve özellikle de siyasal temalara da ağırlık veren etüt ve araştırmalar ile birlikte ele alınması son derece hayatidir. Nitekim etki değerlendirme etütlerinin büyük çoğunluğunda görüleceği üzere bilimin politika ile buluşması mevzu bahis olmakta ve siyaseten sürdürülebilirliğin önündeki engeller bir oranda azaltılmaktadır.

Avrupa Birliği siyaset arenasında görüleceği üzere etki değerlendirme pratikleri siyasal alanda politika inşasında ve yasama organlarındaki karar süreçlerinde önemli birer yönlendirici vasfı yüklenebilmektedir. Etki değerlendirmeleri, şimdi ülke mevzuatının vatandaşlar ve daha geniş ekonomiler için de muhtemel sonucunu tahmin etmek için düzenli olarak yürütülebilir olmalıdır. Böylelikle düzenleyici etki analizinde olduğu gibi siyasal anlamda da tüm yararlanım başlıklarında bir politikadan faydalanmada maliyet-fayda analizi yapılabilmektedir. Hangi başlıklarda ihtiyati tedbir ilkesinin uygulanacağı veya hangi başlıklarda ihtiyaç duyulduğunu belirlemek için bilimsel raporların tavsiyelerine başvurmak üzere de bu etki değerlendirilmelerine hali hazırda başvurulmaktadır. Siyasal etki değerlendirme etütleri bu raporların hazırlanmasında bu sefer kamu kesimini göreve davet etmekte ve devlet politikalarının olası etkilerini kestirebilmede yine kamu kesimine manevra yeteneği kazandırabilmektedir.

Ülkemizde “Siyasal Etki Değerlendirmesi” pratikleri, Avrupa Birliğindeki gibi çok türevli ve kurumsallaşmış bir görünümde değildir. Öte yandan etki analizi türleri içerisinde de doğrudan göçe yönelik bir sosyal etki değerlendirmesi etüdü bulunmamaktadır. Mevcut göç politikalarının da siyasal yönden etki düzeyini etüt eden bir raporun Lübnan örneğinde olduğu gibi geniş çaplı

olarak hazırlanmıyor oluşu bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Ülkemizde özellikle kalkınma hamlelerinde menfaat sahipleri arasında farklı çıkarların gözetilmesi ve iktidar ilişkilerinin bu büyük önemi olması etki analizlerine meşruiyet katan boyut olmuştur. Buna rağmen, siyasi etki değerlendirme etütleri, mevcut çevresel etki değerlendirme ve sosyal etki değerlendirme türlerinin ötesine, özellikle sıklıkla tatbik edilebilirlik düzeyine ve sayısına bakıldığında, pek de geçememiştir. Siyasi etki değerlendirmesi, demokratikleşmeyi arttırmada, politika inşasına katılımı sağlamada, eşitlik düzeyini iyileştirmede, insan hakları ve pozitif marjinalleşme sürecini korumada, çatışmayı ve işbirliğini anlamada önemli bir etüt türüdür. Siyasal etki değerlendirmelerinin ihmal edilmesi, katılım, marjinalleştirme ve demokratikleşme gibi siyasi etkilere yetersiz odaklanmayı birlikte getirecektir. Özellikle göç politikalarında etkilenenler tarafında savunmasızlığı ve eşitsizliği artırmak gibi ciddi etkilere yine bu *ihmale* sebebiyet verebilecektir.

Kaynakça

- Adelle, C. & Weiland, S. (2012). "Policy assessment: the state of the art". Impact Assessment and Project Appraisal. 30 (1): 25–33.
- Abelson, D. E. (2009). Do think tanks matter?: Assessing the impact of public policy institutes. McGill-Queen's Press-MQUP.
- Avrupa Komisyonu Resmi Web Sitesi (2017) Daha İyi Değerlendirme, Etki Değerlendirme Listesi Erişim adresi: http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/cia_2016_en.htm, Erişim Tarihi: 15.06.2017
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Arap Ülkeleri Sekmesi Web Sitesi (2017) Lübnan için Suriye Çatışmasına dair Ekonomik ve Sosyal Erki Analizi Raporu Erişim Adresi: <http://www.arabstates.undp.org/content/dam/rbas/doc/SyriaResponse/Lebanon%20Economic%20and%20Social%20Impact%20Assessment%20of%20the%20Syrian%20Conflict.pdf>
- DCPA Polis Arşivi (2017) Politika ve Eşitlik Etki Değerlendirmesi Rehberi 2010, Erişim adresi: [http://archives.dcpa.police.uk/PDFstore/stategicPlanCo/120313/Item%206%20\(2\).pdf](http://archives.dcpa.police.uk/PDFstore/stategicPlanCo/120313/Item%206%20(2).pdf), Erişim Tarihi: 15.07.2017
- Dutta, B., & Islam, K. M. (2016). Establishing political impact assessment: revisiting contemporary approaches with Bangladesh cases. Impact Assessment and Project Appraisal, 34(3), 228-235.
- Gilpin, A. (1995). Environmental impact assessment: cutting edge for the 21st century. Cambridge University Press.
- Glasson, J., Therivel, R., & Chadwick, A. (2013). Introduction to environmental impact assessment. Routledge.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdresi Resmi Web Sitesi (2017) Erişim Adresi: http://www.goc.gov.tr/files/files/stratejik_plan_haz%20C4%B1r%20C4%B1k_program%20C4%B1.pdf
- İçduygu, Ahmet & Erder, Sema & Gençkaya, Ömer Faruk (2014), Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere MiReKoç Proje Raporları 1/2014 TÜBİTAK 1001_106K291, Eylül 2009 OCAK, 2014, İSTANBUL.

- Kanada Sağlıklı Kamu Politikası oluşturmak için Ulusal İşbirliği Merkezi İnternet Sitesi (2010) Kanadada Uygulanan 4 Etki Değerlendirme Türü, Erişim adresi: <http://www.ncchpp.ca/docs/EvaluationImpactComparisonEN.pdf>, Erişim Tarihi: 15.06.2017
- Kirkpatrick, C. (2006). Regulatory impact assessment. Chapters.
- Kirkpatrick, C. H., & Parker, D. (Eds.). (2007). Regulatory impact assessment: towards better regulation?. Edward Elgar Publishing.
- Ökmen, M., & Demir, F. (2015). Türkiye’de Katılımcı Çevresel Etki Değerlendirmesi Ve Uşak İli Örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27(27).
- Petts, J. (Ed.). (2009). Handbook of Environmental Impact Assessment: Volume 2: Impact and Limitations (Vol. 2). John Wiley & Sons.
- Radaelli, C. M., & De Francesco, F. (2010). Regulatory impact assessment.
- Resmî Gazete İnternet Sitesi (2017) ÇED Yönetmeliği, Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141125-1.htm> adresinden alındı.
- Vedung, E. (2017). Public policy and program evaluation. Routledge.

